

Raadzaal

MEERJARENSTRATEGIE 2017-2020 REKENKAMER DEN HAAG

"Onderzoek waarop u kunt rekenen"

RIS 294215 *Maart 2016*

Colofon

Leden

De heer Watze de Boer, voorzitter
Mevrouw Pauline Reeuwijk
De heer Wicher Schönau

Medewerkers stafbureau

Arjan Wiggers, secretaris
Thijs Bosma
Coen Eisma
Leonie van der Plas
Rutger Smit

Contactgegevens

Rekenkamer Den Haag
Postbus 19157
2500 CD Den Haag
T: 070 353 2048
e: rekenkamer@denhaag.nl

Bezoekadres

Stadhuis Gemeente Den Haag
Spui 70
2511 BT Den Haag

Datum

31 maart 2016

Fotografie

Foto omslag: Nationale beeldbank / Swiers

Ontwerp

Studio Buffalo
Fenêtre BV

Copyright

De informatie, inclusief beeldmerken, logo's en fotomateriaal zijn wettelijk beschermd. Niets uit de teksten of grafische voorstellingen uit het jaarverslag van Rekenkamer Den Haag mag zonder schriftelijke toestemming van Rekenkamer Den Haag worden verspreid en/ of verveelvoudigd. Gebruik van de informatie voor persoonlijke doeleinden is toegestaan. Citeren is alleen toegestaan met bronvermelding.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	4
2 Achtergrond	5
3 Missie	6
4 Visie	6
5 Doelen	7
6 Strategie	8
7 Middelen	14
8 Onderzoeksprogramma	19
9 Evaluatie	23
1 Bijlage	24

1 INLEIDING

De Rekenkamer Den Haag bestaat sinds 2014 uit drie nieuwe leden en ook de ambtelijke staf is vanaf 2014 vrijwel in zijn geheel gewisseld. Met nieuwe energie probeert de rekenkamer tal van verbeteringen door te voeren om met name voor de raad de toegevoegde waarde van de rekenkamer te vergroten. In dat kader heeft de rekenkamer deze meerjarenstrategie voor de komende vier jaar opgesteld.

Wij willen ons verder ontwikkelen tot een rekenkamer waar de raad op kan rekenen en die de raad optimaal kan benutten om zijn kaderstellende en controlerende rol in te vullen. De komende jaren zetten we hiertoe in op een breder bereik van onze onderzoeken ten opzichte van de beleidsprogramma's van de gemeente. We zullen daarbij tevens producten opstellen die inspelen op de actualiteit en die de raad kunnen ondersteunen bij belangrijke besluitvormingsmomenten. We willen goed op de hoogte zijn van de informatiebehoefte van de raadsleden en de raad consulteren bij de totstandkoming van ons onderzoeksprogramma. Het onderzoeksprogramma zullen we ieder jaar actualiseren. Ook gaan we volgen wat er met de raadsbesluiten naar aanleiding van onze onderzoeken gebeurt, zodat de raad erop kan vertrouwen dat na de behandeling de beoogde veranderingen daadwerkelijk worden doorgevoerd. Daarbij moet de raad kunnen rekenen op een hoge en constante kwaliteit van onze producten.

De rekenkamer constateert dat er een spanning is tussen de uitdagingen die wij het hoofd willen bieden en de inzet die met de beschikbare middelen mogelijk is. In deze meerjarenstrategie zetten wij uiteen wat de opgave tot en met 2020 is en welke inzet in capaciteit en middelen nodig is om die opgave te kunnen uitvoeren. Wij richten ons hiermee tot de gemeenteraad, die verantwoordelijk is voor het bepalen van de financiële kaders van de rekenkamer. Ten behoeve van de meerjarenstrategie hebben wij gesprekken gevoerd met nagenoeg alle fracties in de gemeenteraad. Hierbij zijn de uitdagingen voor de rekenkamer besproken en is ingegaan op mogelijke thema's voor het onderzoeksprogramma. De inbreng vanuit deze gesprekken leverde een waardevolle bijdrage aan deze meerjarenstrategie.

De meerjarenstrategie is als volgt opgebouwd. In paragraaf 2 'Achtergrond' worden de organisatie, de taken en bevoegdheden van de rekenkamer geschetst. In paragraaf 3 'Missie' schetsen wij ons bestaansrecht en wat de betekenis hiervan is voor belanghebbenden. In paragraaf 4 'Visie' is beschreven wat onze visie is, van waaruit wij de in paragraaf 5 'Doelen' beoogde doelen voor de periode 2017 - 2020 hebben geformuleerd. In paragraaf 6 'Strategie' is opgenomen hoe wij deze doelen tot en met 2020 willen realiseren. Om de strategie te kunnen uitvoeren hebben wij in paragraaf 7 'Middelen' opgenomen wat hiervoor nodig is. Ten slotte hebben wij op basis van de strategie en de input vanuit de fracties in paragraaf 8 'Onderzoeksprogramma' de voorgenomen onderzoeken tot en met 2020 opgenomen.

2 ACHTERGROND

De rekenkamer van de gemeente Den Haag bestaat uit drie leden die worden benoemd voor een periode van zes jaar. Zij zijn onafhankelijk en maken geen deel uit van het gemeentebestuur. De leden worden bij hun taken ondersteund door de ambtelijke staf. De ambtelijke staf verricht alleen werkzaamheden voor de rekenkamer en legt hierover uitsluitend verantwoording af aan de rekenkamer.

In de gemeentewet is vastgelegd dat de rekenkamer recht heeft op alle documenten (inclusief geheime documenten) die berusten bij het gemeentebestuur dan wel aan een derde zijn uitbesteed en het gemeentebestuur dient alle inlichtingen te verstrekken die de rekenkamer ter vervulling van haar taak nodig acht. Ook heeft de rekenkamer onderzoeksbevoegdheden bij instellingen waaraan de gemeente deelneemt of waaraan de gemeente bijvoorbeeld subsidie verstrekt. De rekenkamer legt haar bevindingen en haar oordelen vast in rapporten en zij deelt aan de raad en het college haar opmerkingen en bedenkingen mee. De rapporten van de rekenkamer zijn altijd openbaar, met dien verstande dat de rekenkamer in haar rapporten geen gegevens en bevindingen opneemt die naar hun aard vertrouwelijk zijn.

De rekenkamer is één van de instrumenten die de raad ter beschikking heeft voor het uitoefenen van zijn taken. Zo beschikt de raad primair over het vragenrecht en is het college gebonden aan de actieve informatieplicht. Daarnaast heeft de raad op grond van de gemeentewet de mogelijkheid een onderzoek in te stellen naar het door het college of de burgemeester gevoerde beleid (recht van enquête), waarbij getuigen onder ede gehoord worden. De raad kan ook lichtere onderzoeken instellen zonder de verplichting om hieraan mee te werken. Voor onderzoeken door de raad is een meerderheid nodig. De rekenkamer kan zijn eigen agenda bepalen én kan conform de gemeentewet ook op verzoek van de raad een onderzoek instellen.

In de Verordening op de Rekenkamer zijn door de raad nadere regels omtrent de rekenkamer vastgelegd. Zo worden de onderzoeksopzetten ter kennisgeving aan de raad gezonden en is in de verordening vastgelegd dat de rekenkamer bij haar onderzoeken een feitelijk wederhoor van minimaal twee weken en een bestuurlijk wederhoor van minimaal vier weken toepast. In 2015 heeft de rekenkamer een onderzoeksprotocol vastgesteld, waarin de werkwijze van de rekenkamer, de wijze van communicatie met betrokkenen en de wederzijdse afspraken met de ambtelijke organisatie zijn vastgelegd.

Conform de gemeentewet stelt de raad, na overleg met de rekenkamer, de rekenkamer de nodige middelen ter beschikking voor een goede uitoefening van haar werkzaamheden. In 2016 bedraagt de structurele begroting voor de rekenkamer € 503.000. Daarmee is de Rekenkamer Den Haag veruit het kleinste van de G4-rekenkamers in relatieve omvang (zie ook paragraaf 7). In deze voorliggende strategische periode streven wij daarom naar een inhaalslag.

3 MISSIE

Onze missie:

Het door middel van onafhankelijk en objectief onderzoek beoordelen van het door de gemeente Den Haag gevoerde bestuur met als doel het functioneren van de gemeente te verbeteren en de publieke verantwoording daarover te versterken.

De rekenkamer is, evenals de gemeenteraad, de burgemeester en het college, een bij de gemeentewet ingesteld bestuursorgaan. De rekenkamer is onafhankelijk en onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur (college, burgemeester en gemeenteraad) gevoerde bestuur. Het doel van de rekenkamer is, conform de toelichting bij de wet, de controlerende (en kaderstellende) rol van de raad te versterken en de aandacht voor met name de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid bij het bestuur te vergroten. De producten van de rekenkamer zijn tevens bedoeld als aanknopingspunt voor het gemeentebestuur om rekenschap aan de burger af te leggen.

4 VISIE

Onze visie:

"Onderzoek waarop u kunt rekenen"

Als volledig onafhankelijk bestuursorgaan met unieke onderzoeksbevoegdheden zijn de onderzoeken van de rekenkamer aanvullend op de informatie die de raad van het college ontvangt om haar taken te kunnen uitoefenen. De raad moet voor ieder beleidsprogramma met enige regelmaat kunnen rekenen op een rapportage van de rekenkamer. Ook voor het lerend vermogen van raad, college en de ambtelijke organisatie is het belangrijk dat hen met enige regelmaat een spiegel wordt voorgehouden. De gekozen volksvertegenwoordiging kan met de onafhankelijke rapporten van de rekenkamer naar de Haagse burger transparant maken welke resultaten behaald zijn en daarbij aangeven hoe naar verdere verbetering gestreefd wordt.

De raad moet de rekenkamerrapporten optimaal kunnen benutten. De rekenkamer doet daarvoor enerzijds onderzoeken naar het gevoerde beleid, die los staan van de waan van de dag. In deze onderzoeken belicht de rekenkamer voor de raad met name de aspecten die extra aandacht van raad en college vragen. Anderzijds wil de rekenkamer ook onderzoeken naar het voorgenomen beleid uitvoeren. Deze, over het algemeen kleinere onderzoeken, ondersteunen de raad bij dossiers die onder (enige) tijdsdruk staan. Raadsleden kunnen de producten van de rekenkamer dan direct gebruiken om meer grip te krijgen op de taken die op dat moment bij de raad liggen. Door middel van deze directere ondersteuning verwacht de rekenkamer impact te hebben op de kwaliteit van de besluitvorming en de uiteindelijke doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het door de gemeente gevoerde beleid.

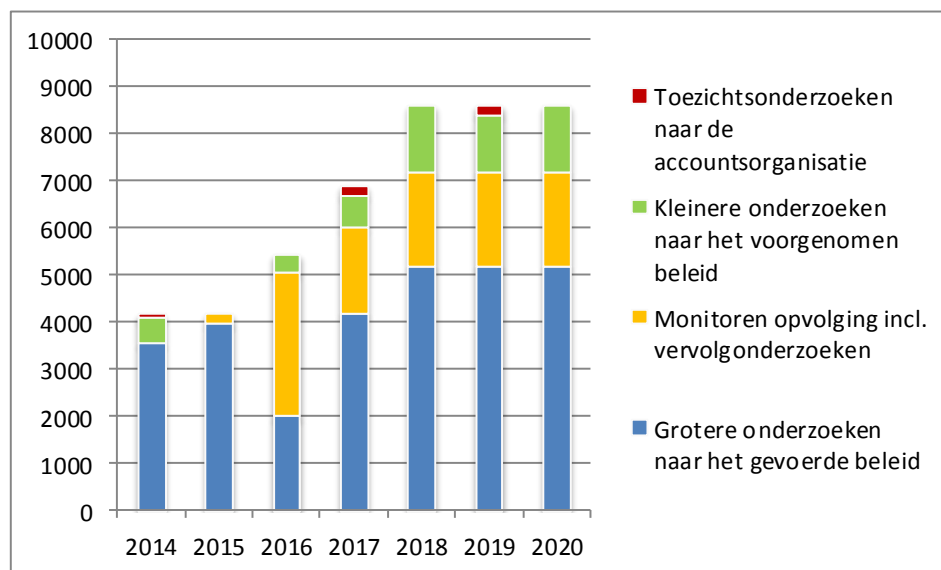
De rekenkamer beschouwt een goed contact met de raad als een belangrijke voorwaarde voor het functioneren. De input van de raad is van groot belang om onderzoeksthema's te selecteren en de timing en de vorm van haar producten goed te laten aansluiten bij de wensen van de raad. De rekenkamer streeft er daarbij naar toegankelijke en heldere rapporten en producten op te stellen; de kwaliteit hiervan mag niet ter discussie staan.

5 DOELEN

Afgeleid van de missie en visie streeft de rekenkamer de volgende doelen na:

1. Het vergroten van het bereik van de rekenkameronderzoeken naar het gevoerde beleid, zodat in de periode 2016 - 2020 vrijwel alle beleidsprogramma's uit de begroting aan bod zijn geweest. Om dit te bereiken worden circa vier onderzoeken per jaar uitgevoerd;
2. Het uitvoeren van gemiddeld drie (kleinere) onderzoeken per jaar naar het voorgenomen beleid. Deze onderzoeken zijn ondersteunend voor de kaderstellende en controlerende rol van de raad en gericht op actuele dossiers en besluitvormingsmomenten;
3. Het structureel monitoren van de opvolging van de raadsbesluiten naar aanleiding van de aanbevelingen van de rekenkamer en het hierover informeren van de raad. In dat kader voeren wij gemiddeld één opvolgingsonderzoek per jaar uit, waarin we ook inhoudelijk beoordelen of het raadsbesluit volledig is uitgevoerd;
4. Het vergroten van de kwaliteit en het verminderen van de kwetsbaarheid van de organisatie.
5. Het meer betrekken van informatie van andere gemeenten en overheidsinstanties in het onderzoek;
6. Het periodiek verrichten van onderzoek naar taken die door de gemeente op afstand zijn geplaatst en waar de gemeenteraad minder zicht op heeft;
7. Het op professionele wijze invulling geven aan de wettelijke toezichtsrol van de rekenkamer op de gemeentelijke accountantsorganisatie.

Voor wat betreft de direct productieve uren voor onderzoek (exclusief de indirect productieve uren voor oriëntaties, onderzoeksprogrammering en andere ondersteunende activiteiten), is in de hierna volgende figuur visueel gemaakt welke ontwikkeling de rekenkamer voor ogen heeft. In paragraaf 6 'Strategie' worden de doelen verder uitgewerkt.

Figuur 1 Beoogde verdeling direct productieve uren naar thema

NB Voor 2016 staan twee opvolgingsonderzoeken geprogrammeerd, omdat de rekenkamer naast het reeds geprogrammeerde opvolgingsonderzoek naar Subsidies op verzoek van de raad mogelijk een opvolgingsonderzoek naar de Sociale Wijkzorgteams uitvoert.

6 STRATEGIE

Doel 1: Vergroten bereik onderzoeken naar het gevoerde beleid

De rekenkamer streeft naar een zo breed mogelijk bereik en evenwichtige spreiding van onze onderzoeken over de gemeentelijke beleidsprogramma's. Echter, van de 19 beleidsprogramma's die de gemeente de afgelopen jaren in de begroting heeft aangehouden zijn in de afgelopen 5 jaar 8 programma's betrokken geweest bij rekenkameronderzoeken en soms was dit slechts zijdelings. Meestal beoordeelden we daarbij maar één van de vele onderdelen binnen een beleidsprogramma. Sinds 1 januari 2015 zijn de taken van de gemeente in het kader van de decentralisaties in het sociaal domein verzwaaard. Het gemeentebestuur staat daarbij voor de uitdaging deze nieuwe taken beter en goedkoper uit te voeren. Ter ondersteuning van de raad vragen deze nieuwe taken ook extra aandacht van de rekenkamer.

Teneinde de breedte van de beleidsprogramma's van de gemeente optimaal te bereiken met onderzoek is het onze ambitie om in de komende strategische periode binnen vrijwel alle beleidsprogramma's onderzoek naar het gevoerde beleid te hebben gerealiseerd. We gaan er vanuit dat we met circa vier grotere onderzoeken per jaar deze ambitie kunnen waarmaken. Sommige onderzoeken kunnen meerdere beleidsprogramma's raken en voor sommige beleidsprogramma's kunnen we kleinere onderzoeken naar het voorgenomen beleid uitvoeren of onderzoeken uitvoeren naar de opvolging van de aanbevelingen uit eventuele eerdere rekenkameronderzoeken (zie doel 2 en 3).

Figuur 2 Huidig en gewenst bereik gemeentelijke beleidsprogramma's met rekenkameronderzoek

Om te komen tot een evenwichtige spreiding van de onderzoeken, zijn de verschillende beleidsprogramma's verdeeld in drie hoofthema's: 'Mens', 'Stad' en 'Bestuur en informatie'. Het thema 'Mens' beslaat het sociaal domein, onderwijs, sport en zaken als de wijkaanpak en dienstverlening aan burgers. Binnen dit thema wordt en zal in de komende jaren nadrukkelijk aandacht worden gegeven aan de nieuwe taken in het kader van de decentralisaties in het sociale domein. 'Stad' staat voor onder meer ruimtelijke ordening, verkeer, veiligheid, openbare orde, economie en milieu. Onder het thema 'Bestuur en informatie' vallen onderwerpen als de informatievoorziening aan de raad, de begrotings- en verantwoordingscyclus, gemeentelijke financiën en het toezicht op de gemeentelijke accountantsdienst. Door jaarlijks een evenwichtige spreiding tussen deze thema's aan te houden in het onderzoeksprogramma, voorkomen we een eenzijdige gerichtheid op bepaalde beleidsprogramma's.

Thema	Onderwerpen
Mens	<u>Beleidsprogramma's</u> Dienstverlening Onderwijs Werk, Inkomen en Armoedebeleid Zorg en Welzijn Jeugd Sport Stadsdelen en wijkaanpak
Stad	<u>Beleidsprogramma's</u> Openbare orde en Veiligheid Cultuur en Bibliotheek Ontwikkeling Buitenruimte Economie, Internationale stad en Binnenstad Verkeer en Milieu Wonen en Duurzaamheid Stadsontwikkeling
Bestuur en informatie	<u>Beleidsprogramma's</u> Gemeenteraad College en Bestuur Financiën Overige beleidsvoornemens Interne dienstverlening <u>Overige onderwerpen</u> Toezicht gemeentelijke accountantsdienst Overige (subsidies, verbonden partijen, inkoop en aanbesteding, etc.)

Figuur 3 Indeling beleidsprogramma's en overige onderwerpen naar thema

Doel 2: Inspelen op actualiteit

Naast onze kerntaak, het uitvoeren van grotere onderzoeken naar het gevoerde beleid, willen we meer en flexibeler inspelen op de actualiteit door ook kleinere onderzoeken naar het voorgenomen beleid uit te voeren. De rekenkamer wil daarmee meer maatwerk leveren dat is toegesneden op de behoefte van de gemeenteraad. We willen dit doen door:

- voor de raad tussentijds te toetsen of de oorspronkelijk gestelde kaders en doelen nog gevolgd worden en of zich onvoorziene risico's voordoen;
- verstrekte informatie in moeilijk te doorgronden dossiers uit te spitten en te structureren, zodat de raad deze dossiers beter kan beoordelen;
- te beoordelen of de aan de raad voorgelegde informatie toereikend is om een zorgvuldig en goed afgewogen besluit te kunnen nemen;
- aanvullende informatie of handreikingen vanuit eerdere onderzoeken van de rekenkamer of andere rekenkamers te verstrekken, die de raad op dat moment kan benutten om haar kaderstellende en controlerende rol beter uit te oefenen;

- een second opinion te geven op onderzoeken die door het college zijn uitgevoerd en informatie die aan de raad is verstrekt.¹

In overleg met de raad kunnen ten behoeve van een goede timing van onze producten afwijkende afspraken met het college gemaakt worden over de gebruikelijke wederhoortermijnen zoals die zijn vastgelegd in de verordening op de rekenkamer.

Het voorgaande vraagt aan de zijde van de rekenkamer goed contact met de raad en een scherp oog voor relevante en actuele thema's die bij de raad spelen. Hiertoe zullen in de voorbereidende sfeer diverse thema's door de rekenkamer gevolgd worden. Soms zal de rekenkamer oriëntaties uitvoeren om te kunnen bepalen of onderwerpen zich lenen om hierover aan de raad te rapporteren en op welke wijze dit het effectiefst gedaan kan worden, bijvoorbeeld voor wat betreft de timing. Om de ambtelijke organisatie niet onnodig te belasten en om de oriëntaties snel te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk dat de rekenkamer permanent toegang heeft tot een aantal basissystemen, waaronder het systeem waarin alle stukken van het college zijn opgenomen en het financiële systeem waarmee de rekenkamer de geldstromen in kaart kan brengen. Op grond van de Memorie van toelichting bij de Gemeentewet heeft de rekenkamer onbeperkt toegang tot de (digitale) informatie die bij de gemeente berust.²

Naast de initiatieven die de rekenkamer ontplooit om de raad te ondersteunen kunnen vanzelfsprekend ook vanuit de raad verzoeken aan de rekenkamer worden gericht om op actuele thema's te ondersteunen. Wanneer hiervoor in de raad een onder de coalitie en oppositie breed gedragen meerderheid is, komen wij graag aan deze verzoeken tegemoet. Het verzoek moet dan passen bij de rol van de rekenkamer en in de lopende werkzaamheden ingepast kunnen worden. De mogelijkheid om een ander ingepland onderzoek te temporeren of te schrappen wordt hierbij afgewogen.

De rekenkamer wil als richtlijn aanhouden jaarlijks circa drie (kleinere) onderzoeken uit te voeren die inspelen op voor de raad actuele thema's.

Doel 3: Monitoren opvolging

Met onze onderzoeken willen we substantieel bijdragen aan het verbeteren van het functioneren van de gemeente. Het monitoren van de opvolging van raadsbesluiten over de aanbevelingen uit onze rapporten zien wij daarbij als een belangrijke taak. Met alleen het overnemen van onze aanbevelingen door de raad zijn immers de gewenste verbeteringen nog niet gerealiseerd. Wij zijn daarom voornemens om tot circa twee jaar (of korter als de aanbevelingen volledig zijn geïmplementeerd) na de afronding van de rapporten de implementatie van de aanbevelingen te volgen. De rekenkamer zal toetsen in hoeverre de door het college aangegeven aanpak tegemoet komt aan het raadsbesluit en volgen of het beleid van de gemeente conform deze aanpak is aangepast. Zo nodig zullen wij de raad over de opvolging informeren. Omdat bij het monitoren veelal niet de daadwerkelijke praktijk getoetst kan worden zullen wij

¹ In de gemeentewet is vastgelegd dat het college de rekenkamer tijdig op de hoogte stelt van de onderzoeken die het college naar de doelmatigheid en doeltreffendheid instelt. De rekenkamer ontvangt tevens een afschrift van het verslag dat het college aan de raad uitbrengt over de resultaten van deze onderzoeken.

² Tweede Kamer der Staten-Generaal 2, vergaderjaar 2000-2001, 27 751, nr. 3 (MvT), pag. 114.

eveneens opvolgsonderzoeken verrichten, waarin we inhoudelijk beoordelen of het raadsbesluit volledig is uitgevoerd. Hiervan wil de rekenkamer er ieder jaar één uitvoeren.

Doel 4: Kwaliteitsborging en verhogen professionaliteit

Bij een professionele gemeente hoort een professionele rekenkamer. De ambtelijke organisatie, het college en de raad mogen van de rekenkamer verwachten dat de procedures zorgvuldig worden doorlopen. De ambtelijke organisatie en het college moeten hierbij volop de gelegenheid krijgen om hun perspectief van handelen goed voor het voetlicht te brengen. De rekenkamer vindt het daarbij belangrijk om goed het doel van het onderzoek en de achterliggende normen uit te leggen.

In 2015 heeft de rekenkamer een onderzoeksprotocol opgesteld. Hierin is het onderzoeksproces beschreven en wordt per stap duidelijk gemaakt in welke fase het onderzoek zich bevindt, wat van de ambtelijke organisatie verwacht wordt en wat van de rekenkamer verwacht mag worden.

Voor een voldoende uitoefening van haar wettelijke taken wil de rekenkamer de komende jaren investeren in versterking en verbetering van de onderzoeksstaf. De kwetsbaarheid van de ambtelijke staf moet worden verminderd en de professionaliteit en capaciteit zullen worden verhoogd. De rekenkamer is gehouden aan wet- en regelgeving op onder ander het gebied van de privacy, informatiebeveiliging en archivering. De grotere lokale rekenkamers met een eigen ambtelijke staf, waaronder de Rekenkamer Den Haag, zijn eveneens gebonden aan het kwaliteitshandvest dat deze rekenkamers onderling hebben vastgesteld. Hierin zijn de professionele standaarden opgenomen waaraan een goede rekenkamer en goed rekenkameronderzoek moeten voldoen (zie bijlage 1). De rekenkamer wordt periodiek beoordeeld door de medeondertekenaars van het kwaliteitshandvest op het functioneren van de hele organisatie.

Daarnaast is bij de ambtelijke staf een verbreding van de aanwezige kennis en de wetenschappelijke achtergronden wenselijk. De staf zal meer moeten investeren in kennisontwikkeling en innovatie om in te kunnen spelen op externe (ICT)-ontwikkelingen, zoals open-data, big-data, nieuwe tools voor datamining, en vernieuwende technieken om, in aanvulling op de traditionele rapportages, de bevindingen van de rekenkamer begrijpelijker en bondiger te presenteren. Ten behoeve van de ontwikkeling van de professionaliteit en de kennisontwikkeling van de medewerkers van de staf wordt een opleidingsplan opgesteld. Naast individuele trainingen en opleidingen zullen daarbij ook gezamenlijke 'in-company' trainingen worden gevolgd.

Hiernaast blijft het van belang om in de onderzoeken ook burgers, ondernemers en andere partners in de stad te betrekken. Relevante informatie die niet uit dossiers is af te leiden of die niet in databestanden wordt opgeslagen, blijft anders onderbelicht. Ook enquêtes leveren niet altijd voldoende informatie op om zicht te krijgen op de daadwerkelijke succes- en faalfactoren. Over het algemeen is voor het betrekken van "Mens" en "Stad" in de onderzoeken daarom relatief veel onderzoekscapaciteit nodig.

Doel 5: Betrekken externe informatie in het onderzoek

Verschillende fracties in de gemeenteraad hebben aangegeven dat vergelijkingen met 'hoe het in andere gemeenten geregeld is' een belangrijke meerwaarde kan geven aan rekenkameronderzoek. De beoordeling van de Haagse uitvoering van beleid op basis van normen geeft een objectieve kijk op de uitvoering. Door ook vergelijkingen te maken met data van andere (G4-)gemeenten en overheden kunnen raad en college daarbij meer inzicht krijgen in mogelijke oplossingen van geconstateerde problemen en verdere verbetermogelijkheden.

Om vergelijkingen met andere gemeenten te kunnen maken, wordt gebruik gemaakt van openbare informatie van andere gemeenten of andere gemeentelijke rekenkamers. De Rekenkamer Den Haag is lid van de Nederlandse Vereniging voor Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK) en neemt deel aan de NVRK-kring van G4-rekenkamers. Tweemaal per jaar hebben de G4-rekenkamers een bestuurlijk overleg met de Algemene Rekenkamer, waarin onder andere de mogelijkheden voor samenwerking worden verkend.

De G4-rekenkamers delen onderling veel kennis en ook tussen de onderzoekers zijn veel contacten. Naast het zelf betrekken van openbare informatie van andere gemeenten, hebben de G4-rekenkamers afgesproken om eens in de paar jaar een gezamenlijk onderzoek uit te voeren, zodat ook de resultaten uit deze onderzoeken met elkaar vergeleken kunnen worden.

Doel 6: Onderzoek naar taken die op afstand worden uitgevoerd

Het uitvoeren van gemeentelijke taken kan op een aantal manieren worden ingericht. De gemeente kan het volledig zelf doen, uitbesteden, subsidie verlenen of samenwerken met andere overheidsorganisaties en/of private partijen. Wanneer de gemeente de taken niet zelf uitvoert is het van belang dat het college en de raad grip hebben op de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de op afstand geplaatste taken. De rekenkamer is bevoegd onderzoek te doen bij openbare lichamen, gemeenschappelijke organen en bedrijfsvoeringsorganisaties waaraan de gemeente deelneemt en die krachtens de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn ingesteld. Tevens is de rekenkamer bevoegd onderzoek te doen bij besloten vennootschappen en naamloze vennootschappen indien de gemeente meer dan 50% van de aandelen bezit. Bij andere privaatrechtelijke rechtspersonen zoals verenigingen en stichtingen heeft de rekenkamer een onderzoeksbevoegdheid indien de gemeente een subsidie, lening of garantie heeft verstrekt ten bedrage van ten minste 50% van de baten van deze instelling.

Voor taken die in dezelfde absolute omvang bij verschillende organisaties zijn geplaatst, kan dit betekenen dat de rekenkamer bij kleinere organisaties wel een onderzoeksbevoegdheid heeft, maar bij grotere organisaties niet. Vanwege het belang van een goede grip van raad en college op alle taken die door de gemeente op afstand zijn geplaatst zal de rekenkamer een raadsvoorstel indienen om de rekenkamer ook onderzoeksbevoegdheden te geven wanneer de omvang van de subsidie of het aandelenbelang van de gemeente minder dan 50% bedraagt. Daarnaast vinden wij het van belang de onderzoeksbevoegdheid van de rekenkamer bij de inkoop in onder andere het sociale domein vast te leggen. De gemeenteraden van Utrecht en Rotterdam hebben hiertoe de bevoegdheden voor de rekenkamers reeds uitgebreid.

De op afstand geplaatste taken hebben blijvend onze aandacht. In 2015 heeft de rekenkamer een onderzoek naar Verbonden partijen gedaan en in 2016 voert de rekenkamer een onderzoek naar Subsidies uit. In de overleggen met de verschillende fracties zijn daarnaast verschillende suggesties meegegeven voor onderzoeken naar taken die op afstand zijn geplaatst. Deze suggesties nemen wij mee in onze oriëntaties om meer in te spelen op de actualiteit (zie ook Doel 2).

Doel 7: Wet toezicht accountantsorganisaties

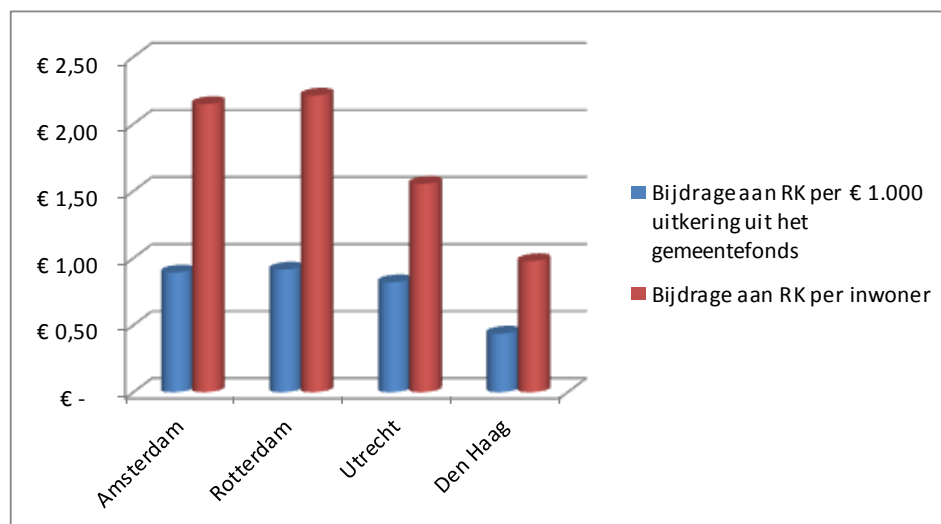
De rekenkamer heeft op grond van de Gemeentewet en de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) de taak toezicht uit te oefenen op de Gemeentelijke Accountantsdienst (GAD). Deze doorlopende toezichtstaak is verbonden aan de wettelijke controletaak van de accountant, waarbij de accountant dient te zorgen voor een onafhankelijke en betrouwbare controle.

Het toezicht door de rekenkamer is gericht op de kwaliteitsbeheersing en de controleaanpak bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening door de accountant. De rekenkamer continueert haar lijn om eens in de twee jaar op een specifiek thema de wijze van controle door de accountant te beoordelen.

7 MIDDELEN

De rekenkamer schetst in deze meerjarenstrategie een ambitieus, en voor wat betreft het verminderen van de kwetsbaarheid van de ambtelijke staf ook noodzakelijk, plan voor de komende jaren. Binnen de huidige financiële kaders die de gemeenteraad voor de rekenkamer heeft vastgesteld is het niet mogelijk de doelen zoals die in deze strategie zijn neergelegd uit te voeren. De rekenkamer kan dan niet alleen slechts gedeeltelijk het uitgevoerde beleid onderzoeken, maar ook op een aantal punten niet tegemoet komen aan vereisten voor een professionele en kwalitatief hoogwaardige uitvoering. De omslag die wij met de rekenkamer voor ogen hebben is alleen mogelijk als de staf van de rekenkamer wordt versterkt. Dat vraagt van de gemeenteraad de bereidheid aanvullende middelen aan de rekenkamer ter beschikking te stellen. Met de huidige bezetting van de onderzoeksstaf verricht de rekenkamer 2,5 á 3 onderzoeken per jaar (inclusief eventuele doorwerkingsonderzoeken). Daarnaast publiceren we op onregelmatige basis brieven aan de raad over bijvoorbeeld de mate waarin het college invulling heeft gegeven aan het raadsbesluit. Eén keer in de twee jaar verricht de rekenkamer daarbij een onderzoek in het kader van de wettelijke toezichtstaak op de interne accountantsorganisatie.

In vergelijking met de andere G4-rekenkamers is de bijdrage van de gemeente Den Haag aan de rekenkamer klein. In onderstaande figuur hebben wij ter vergelijking de bijdragen van de gemeenten gekoppeld aan de bijdrage uit het gemeentefonds en het inwonersaantal.

2016	Amsterdam ³	Rotterdam ⁴	Utrecht ⁵	Den Haag
Bijdrage gemeente aan de rekenkamer (x 1.000)	€ 1.765	€ 1.379	€ 519	€ 503
Omvang uitkering gemeentefonds 2016 (x 1.000)	€ 1.978.595	€ 1.509.007	€ 633.684	€ 1.152.759
Aantal inwoners per 1-01-2015	821.752	623.652	334.176	514.861
Bijdrage aan RK per € 1.000 uitkering uit het gemeentefonds	€ 0,89	€ 0,91	€ 0,82	€ 0,44
Bijdrage aan RK per inwoner	€ 2,15	€ 2,21	€ 1,55	€ 0,98

Figuur 4 Vergelijking bijdrage aan de rekenkamer met G4-rekenkamers

Om uitvoering te kunnen geven aan de geschetste doelen (paragraaf 6) wil de Rekenkamer Den Haag een ontwikkeling maken naar 4 (grotere) onderzoeken per jaar naar het gevoerde beleid, 1 opvolgingsonderzoek per jaar en minimaal 3 (kleinere) onderzoeken per jaar naar het voorgenomen beleid, waarvoor we onder andere gaan investeren in het volgen van actuele dossiers en het uitvoeren van oriëntaties. De rekenkamer continueert daarbij het principe om één keer in de twee jaar een onderzoek te verrichten in het kader van het toezicht op de interne accountantsorganisatie.

Zoals in paragraaf 6 is aangegeven gaat de rekenkamer ervan uit dat dit doel haalbaar is wanneer de onderzoekscapaciteit verdubbeld wordt. Omdat de relatieve overhead hierdoor daalt, komt dit overeen met een begroting van € 940.000 ten opzichte van de huidige (structurele) begroting van € 503.000. Dit lijkt op het eerste gezicht een grote sprong, maar dat komt door de al eerder gememoreerde inhaalslag.

³ Het budget voor de rekenkamer Amsterdam is enkele jaren geleden uitgebreid en voor zes jaar vastgelegd incl. Inflatiecorrecties. Daarnaast beschikt de rekenkamer Amsterdam over een reserve van maximaal 15% van de omvang van de begroting.

⁴ Voor de rekenkamer Rotterdam is onlangs het budget met € 100.000 uitgebreid. De rekenkamer beschikt daarnaast over een reserve tot maximaal € 250.000.

⁵ Aangezien de bijdrage voor Utrecht niet bestaat uit overhead is hiervoor een percentage toegekend dat het gemiddelde vormt van de andere drie rekenkamers om zodoende tot een reële vergelijking te komen.

Benodigde middelen volgens de wetgever

In de gemeentewet is vastgelegd dat de raad, na overleg met de rekenkamer, de rekenkamer de nodige middelen ter beschikking stelt voor een goede uitoefening van haar werkzaamheden. De wetgever heeft hiervoor echter geen norm opgenomen. In de memorie van toelichting maakt de wetgever wel op basis van de omvang van de Rekenkamer Rotterdam een inschatting van de totale kosten die met de invoering van de gemeentelijke rekenkamer zijn gemoeid. Tevens geeft de wetgever aan dat er geen compensatie voor de invoering van de gemeentelijke rekenkamer wordt geboden, aangezien de verwachting is dat een goed functionerende rekenkamer zichzelf terugverdient als haar adviezen ter harte worden genomen.

Aangezien de wetgever geen richtlijn geeft over welke middelen redelijkerwijs nodig zijn voor een goede uitoefening van de werkzaamheden van de rekenkamer, stelt de Rekenkamer Den Haag op basis van de in deze meerjarenstrategie opgenomen onderbouwing een norm voor. De rekenkamer wil hiervoor het principe van jaarlijkse indexerings van de begroting van de rekenkamer loslaten. De omvang van de taken van de rekenkamer hangen immers, zoals in de voorgaande hoofdstukken duidelijk wordt, nauw samen met de omvang van de taken van de gemeente. De rekenkamer stelt voor om de bijdrage van de gemeente aan de rekenkamer te koppelen aan de bijdrage uit het gemeentefonds en het inwonersaantal van de gemeente Den Haag. Waarbij voor de uitkering uit het gemeentefonds wordt uitgegaan van de raming in de septembercirculaire van het jaar waarin de begroting wordt vastgesteld en voor het inwonersaantal wordt uitgegaan van het aantal op 1 januari van het jaar waarin de begroting wordt vastgesteld. De bijdrage uit het gemeentefonds geeft een indicatie over de omvang en complexiteit van de taken van de gemeente. Het inwonersaantal geeft een indicatie voor de omvang van de eigen inkomsten van de gemeente en de daaraan gekoppelde taken van de gemeente. Het koppelen van de bijdrage aan de rekenkamer aan deze twee kengetallen voorkomt dat er bij bezuinigingen of bij extra taken en middelen voor de gemeente een discussie met de rekenkamer gevoerd moet worden over de omvang van het budget voor de rekenkamer.

Overeenkomstig de benodigde middelen van € 940.000 voor het kunnen realiseren van de doelen in deze meerjarenstrategie en in lijn met de met de relatieve omvang van de bijdragen aan de andere G4-rekenkamers, stellen wij voor dat de gemeente Den Haag aan de rekenkamer het gemiddelde van € 1,75 per inwoner én € 0,85 per € 1.000 uitkering gemeentefonds bijdraagt. De bijdrage van de gemeente Den Haag aan de rekenkamer blijft daarmee relatief gezien onder de bijdragen aan de andere G4-rekenkamers (waaronder de door de wetgever genoemde Rekenkamer Rotterdam). Desalniettemin denkt de rekenkamer met deze norm haar ambities waar te kunnen maken en de toegevoegde waarde van de rekenkamer voor de raad fors te vergroten.

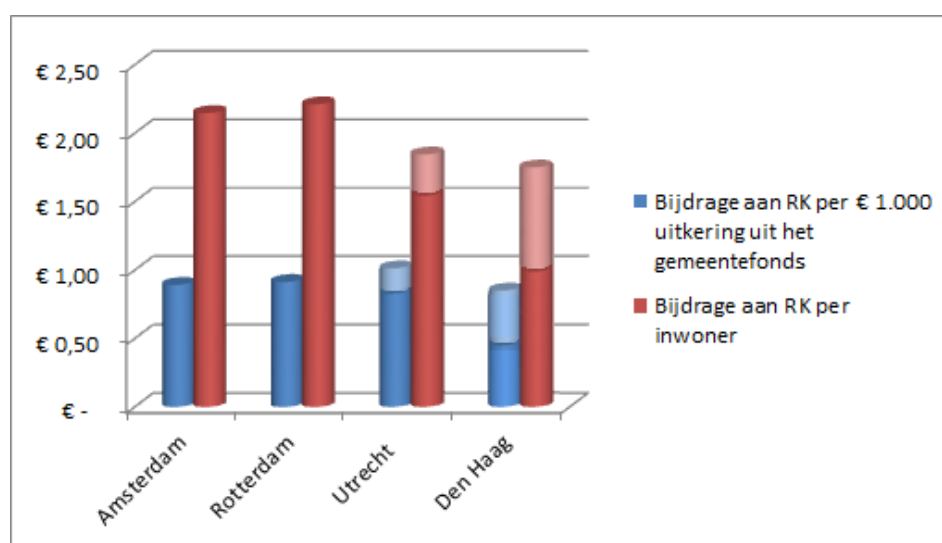

Norm jaarlijkse bijdrage aan de Rekenkamer Den Haag

$$\text{Bijdrage jaar } T = \frac{(\text{Inwonersaantal}^{T-1} * \text{€ } 1,75) + \left(\frac{\text{Uitkering gemeentefonds}^T}{\text{€ } 1.000} * \text{€ } 0,85\right)}{2}$$

Inwonersaantal^{T-1} = Het aantal inwoners van de gemeente Den Haag op 1 januari van jaar T-1 volgens de Programmabegroting T van de gemeente Den Haag.

Uitkering gemeentefonds T = De prognose van de uitkering uit het gemeentefonds voor jaar T aan de gemeente Den Haag, zoals opgenomen in de septembercirculaire gemeentefonds uit het jaar T-1.

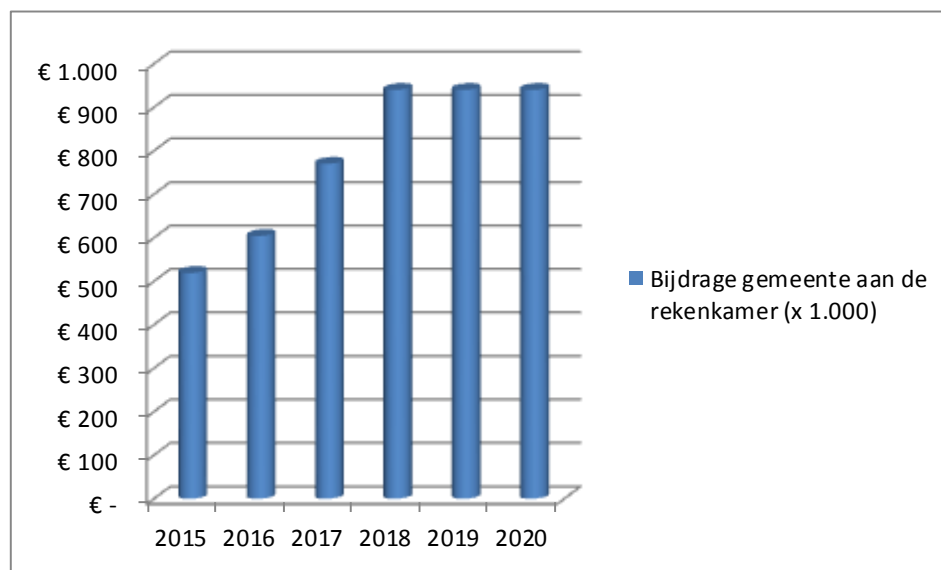
2016	Amsterdam	Rotterdam	Utrecht ⁶	Den Haag
Bijdrage gemeente aan de rekenkamer (x 1.000)	€ 1.765	€ 1.379	€ 621	€ 940
Omvang uitkering gemeentefonds 2016 (x 1.000)	€ 1.978.595	€ 1.509.007	€ 633.684	€ 1.152.759
Aantal inwoners per 1-01-2015	821.752	623.652	334.176	514.861
Bijdrage aan RK per € 1.000 uitkering uit het gemeentefonds	€ 0,89	€ 0,91	€ 0,98	€ 0,85
Bijdrage aan RK per inwoner	€ 2,15	€ 2,21	€ 1,86	€ 1,75

Figuur 5 Vergelijking gevraagde bijdrage aan de rekenkamer met G4-rekenkamers

Groeiscenario

Zoals in paragraaf 5 is aangegeven gaat de rekenkamer voor wat betreft het aantal producten uit van een groeiscenario. Voor 2016 houden we daarbij rekening met een verzoek van de raad om een opvolgingsonderzoek naar de Sociale wijkzorgteams uit te voeren en gaan we er vanuit dat de raad hiervoor de benodigde middelen van € 85.000 ter beschikking stelt. De rekenkamer wil 2017 als opbouwjaar gebruiken en vanaf 2018 volledig uitvoering geven aan haar ambities. In de hierna volgende figuur is de meerjarenraming weergegeven (prijspeil 2016).

⁶ In Utrecht wordt door de rekenkamer momenteel gewerkt aan een verdere uitbreiding van het budget waarmee in de bovenstaande grafiek door ons rekening is gehouden. Naar verwachting neemt de raad aldaar hierover op korte termijn een beslissing.

Op basis van prijspeil en gegevens 2016	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bijdrage gemeente aan de rekenkamer (x 1.000)	€ 519	€ 604	€ 770	€ 940	€ 940	€ 940
Omvang uitkering gemeentefonds 2016 (x 1.000)	€ 1.152.759	€ 1.152.759	€ 1.152.759	€ 1.152.759	€ 1.152.759	€ 1.152.759
Aantal inwoners per 1-01-2015	514.861	514.861	514.861	514.861	514.861	514.861
Bijdrage aan RK per € 1.000 uitkering uit het gemeentefonds	€ 0,45	€ 0,52	€ 0,67	€ 0,85	€ 0,85	€ 0,85
Bijdrage aan RK per inwoner	€ 1,01	€ 1,17	€ 1,50	€ 1,75	€ 1,75	€ 1,75

Figuur 6 Geraamde bijdrage aan de rekenkamer tot en met 2020

Zoals in voorgaande paragrafen is aangegeven, zullen de middelen worden ingezet voor het uitbreiden en professionaliseren van de ambtelijke staf. Andere hieraan gekoppelde lasten, zoals de lasten voor huisvesting, werkplekken en opleidingen nemen hierdoor eveneens toe.

Jaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Personeelskosten stafbureau	287.000	294.000	466.000	632.000	632.000	632.000
Honorering leden rekenkamer	67.000	69.000	69.000	69.000	69.000	69.000
Inhuur	55.000	128.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Overheadkosten (huisvesting, inrichting, werkplek, automatisering, etc.)	86.000	89.000	150.000	150.000	150.000	150.000
Diversen (opleidingen, extra hard- en software, zaalhuur, drukkosten, etc.)	24.000	24.000	35.000	39.000	39.000	39.000
Totaal	519.000	604.000	770.000	940.000	940.000	940.000

Figuur 7 Ontwikkeling lasten tot en met 2020

8 ONDERZOEKSPROGRAMMA

In de meerjarenstrategie die hier voor ligt worden ambities neergezet voor een structurele programmering van het onderzoek door de rekenkamer. Het doel daarbij is te komen tot een (meerjarig) programma dat de breedte van het beleidsdomein van de gemeente bestrijkt. Om dat doel te bereiken, wil de rekenkamer jaarlijks vier onderzoeken uitvoeren, evenwichtig verspreid over de thema's 'mens', 'stad' en 'bestuur en informatie' (zie ook paragraaf 6.1 hierboven). Dit uitgangspunt is vertaald in een concreet programma voor de komende jaren. Bij de opzet van dit programma hebben wij de volgende spelregels aangehouden:

1. de onderzoeken dekken in vijf jaar vrijwel alle beleidsprogramma's van de gemeente af; relevante beleidsprogramma's van de gemeente die in de afgelopen vijf jaar nog niet betrokken zijn geweest in rekenkameronderzoeken krijgen prioriteit;
2. de onderzoeken zijn evenwichtig verspreid over de thema's 'Mens', 'Stad' en 'Bestuur en informatie';
3. de rekenkamer verricht tot en met 2020 ieder jaar een onderzoek naar een thema binnen de drie gedecentraliseerde taken (Jeugdwet, Wmo en Participatiewet) in het sociale domein;
4. de rekenkamer voert ieder jaar minimaal één opvolgingsonderzoek uit;
5. de rekenkamer verricht iedere twee jaar een onderzoek in het kader van haar wettelijke taak om toezicht op controleactiviteiten van de interne accountantsorganisatie te houden;
6. de inbreng vanuit de gemeenteraad is mede bepalend voor de prioritering in het programma.⁷

De rekenkamer heeft de interne groslijst van mogelijke onderzoeksthema's aangevuld met de door de raad aangedragen thema's. Vervolgens is op basis van de hiervoor genoemde regels de hierna volgende onderzoeksprogrammering opgesteld.

⁷ In het najaar van 2015 en begin 2016 zijn door de rekenkamer gesprekken gevoerd met vrijwel alle fracties uit de gemeenteraad. Hierbij is door de fracties onder meer inbreng gegeven voor mogelijke onderwerpen en aandachtspunten in onderzoek.

Thema	Onderzoeksthema	2016	2017	2018	2019	2020
Mens	Toegang tot de Wmo + opvolgingsonderzoek Opvolgingsonderzoek Sociale Wijkzorgteams Participatiewet - reïntegratie Onderwijs Opvolgingsonderzoek Decentralisatie Jeugdzorg Bescherming privacy bij de decentralisaties Stadsdelen en wijkaanpak Armoede beleid	Onderzoek Opvolging	Onderzoek	Onderzoek Opvolging	Onderzoek Onderzoek	Opvolging Onderzoek
Stad	Doeltreffend- en doelmatigheid Economisch beleid Cultuur - bezuinigingen Omgevingswet, bezwaartermijnen Opvolgingsonderzoek Luchtkwaliteit (evt. in G4-verband) Duurzaamheid, leefbaarheid en groen Sociale woningbouw		Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek Opvolging	Onderzoek Onderzoek
Bestuur en informatie	Opvolgingsonderzoek Subsidies Opvolgingsonderzoek Digitale Veiligheid Wet Toezicht Accountantsorganisaties (2x) Metropoolregio Rotterdam Den Haag Gemeentelijk vastgoed Geheimhouding	Opvolging	Opvolging Wta	Onderzoek	Wta Onderzoek	Onderzoek

Aantal onderzoeken	1	2	3	4	4
Aantal opvolgingsonderzoeken	2	1	1	1	1
Aantal Wta-onderzoeken		1		1	
Totaal	3	4	4	6	5

Aantal Mens	2	1	2	2	2
Aantal Stad		1	1	2	2
Aantal Bestuur en informatie	1	2	1	2	1
Totaal	3	4	4	6	5

Figuur 8 Onderzoeksprogramma tot en met 2020

NB Naast deze onderzoeken voert de rekenkamer ook (kleinere) onderzoeken uit naar actuele thema's (zie hierna kopje Inspelen op de actualiteit).

Het onderzoeksprogramma voor 2016 is conform Jaarplan 2016⁸ ingevuld en deels in uitvoering. Het onderzoeksprogramma voor de periode 2017 - 2020 is naar huidig inzicht opgesteld. Het onderzoeksprogramma voor deze periode kan wijzigen vanwege voortschrijdend inzicht, nieuwe ontwikkelingen en/of specifieke wensen vanuit de raad. De rekenkamer stelt ieder jaar in haar jaarplan het definitieve onderzoeksprogramma voor desbetreffend begrotingsjaar vast. Bij eventuele wijzigingen in het onderzoeksprogramma blijft de rekenkamer streven naar een evenwichtige verdeling van de onderzoeken over de periode 2016 - 2020.

⁸ Jaarverslag 2015 & Jaarplan 2016, Rekenkamer Den Haag, 29 maart 2016

Breedte van het onderzoeksprogramma

In het onderzoeksprogramma komen van 2016 tot en met 2020 vrijwel alle inhoudelijke beleidsprogramma's uit de begroting aan bod. De beleidsprogramma's "4. Openbare orde en Veiligheid", "10. Ontwikkeling buitenruimte" en "12. Sport" zijn niet in de programmering opgenomen. Mogelijk kan de rekenkamer voor deze beleidsprogramma's in de periode tot en met 2020 specifieke producten opstellen die voor de raad ondersteunend zijn bij besluitvormingsmomenten.

Decentralisaties sociaal domein

In 2014 is een onderzoek uitgevoerd naar de, toen aankomende, decentralisatie van de jeugdzorg. In 2015 heeft de rekenkamer voor de Sociale Wijkzorgteams onderzocht of in het beleid en de processen voldoende voorwaarden voor een doeltreffend en doelmatig functioneren aanwezig waren. In 2016 richt de rekenkamer zich met 'toegang tot maatschappelijke ondersteuning' op het tweede van de drie onderwerpen uit de decentralisaties in het sociale domein. Volgens planning zal dit onderzoek eind 2016 worden afgerond. Voor 2017 heeft de rekenkamer het voornemen een onderzoek te doen naar de uitvoering van de participatiewet door de gemeente. In 2018 zal de rekenkamer een opvolgingsonderzoek verrichten op het onderzoek naar de Decentralisatie Jeugdzorg uit 2014. In 2019 zal de bescherming van privacygevoelige gegevens in het sociale domein onderwerp van onderzoek zijn. In 2020 zal tot slot een opvolgingsonderzoek op het in 2016 uitgevoerde onderzoek naar de Toegang tot de Wmo worden uitgevoerd.

3D-Onderzoeken	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Jeugdwet	Decentralisatie Jeugdzorg				Opvolgingsonderzoek Decentralisatie Jeugdzorg		
Wmo		Sociale Wijkzorgteams (SWT's)	Opvolgingsonderzoek SWT's Toegang tot de Wmo			Bescherming privacy gevoelige informatie	Opvolgingsonderzoek Toegang tot de Wmo
Participatiewet				Reïntegratie			

Figuur 9 Spreiding onderzoeken over gedecentraliseerde taken

Inbreng gemeenteraad / inspelen op de actualiteit

In het najaar van 2015 en begin 2016 heeft de rekenkamer met vrijwel alle fracties uit de gemeenteraad gesproken. Daarbij hebben de fracties aangegeven welke onderwerpen en aandachtspunten zij belangrijk vinden. De inhoud van deze inbreng is relevant geweest voor het bepalen van het onderzoeksprogramma. In totaal hebben de fracties 56 onderwerpen/thema's genoemd. Sommige onderwerpen zijn door meerdere fracties genoemd, waardoor er in totaal 28 verschillende onderwerpen zijn aangedragen. De rekenkamer heeft hiervan 13 onderwerpen in haar programmering opgenomen en komt daarmee tegemoet aan 32 van de 56 aangedragen suggesties. De onderwerpen die niet in de programmering zijn opgenomen vormen tezamen met de

onderwerpen van de rekenkamer mede input om de komende jaren op actuele dossiers in te spelen en (kleinere) onderzoeken naar het voorgenomen beleid uit te voeren. In onderstaand schema wordt onder voorbehoud geschetst welke thema's in de komende jaren aandacht kunnen krijgen. Specifiek heeft de rekenkamer voor eind 2016 het voornemen een symposium te organiseren over monitoring door gemeenten. Aangezien de rekenkamer de raad op actuele thema's wil ondersteunen, is niet ruim van te voren vast te stellen welke thema's zich lenen voor deze (kleinere) onderzoeken.

Thema	Onderzoeksthema	2016	2017	2018	2019	2020
Bestuur en informatie	Weerstandsvermogen en risicomanagement Eigen inkomsten gemeente (OZB, afvalstoffenheffing etc.) Integriteit en bedrijfscultuur Doelmatigheid van de Interne bedrijfsvoering Inkoop en aanbesteding Treasury			Oriëntatie		
Mens	Effectindicatoren en monitoring Volgen opvolging onderzoek Schuldhulpverlening Bewonersparticipatie Vluchtelingen opvang PGB's Sport	Symposium	Oriëntatie Oriëntatie			
Stad	Exploitatie Onderwijs- en Cultuurcomplex (OCC) Spuikwartier Haagse Hitte / Aardwarmtecentrale Rotterdamse Baan (MKBA) Parkeerbeleid Gereguleerde wietteelt Bomenkap Buitenruimte - welke factoren spelen mee bij de inrichting? Agenda Ruimte voor de stad - verdichting Grondexploitaties Onderhoud woningen	Oriëntatie	Oriëntatie	Oriëntatie Oriëntatie		
Aantal producten waarmee we inspelen op de actualiteit		2	3	3	3	3

Figuur 10 Mogelijke thema's om met kleinere onderzoeken op in te spelen

9 EVALUATIE

Dit strategisch plan, de kwaliteit van de rekenkamer en de kwaliteit van de producten van de rekenkamer worden in 2017 en 2018 geëvalueerd.

De Rekenkamer Den Haag heeft zich gebonden aan het kwaliteitshandvest voor grotere lokale rekenkamers en wordt minimaal één keer in de zes jaar geëvalueerd door middel van een visitatie door de medeondertekenaars van het kwaliteitshandvest. Deze visitatie staat gepland voor 2018. Bij de visitatie wordt het functioneren van de hele organisatie beoordeeld op basis van de kwaliteitscriteria uit het handvest (zie bijlage 1). Onderdeel van de visitatie is het consulteren van belanghebbenden, waaronder de gemeenteraad. De visitatie wordt uitgevoerd door een onafhankelijke en gezaghebbende commissie waarin in ieder geval bestuursleden en/of directieleden van andere ondertekenaars zitting hebben, onder leiding van een externe voorzitter. Na afloop wordt de raad geïnformeerd over de uitkomsten van de visitatie.

Voorafgaand aan de visitatie voert de Rekenkamer Den Haag in 2017 een zelfevaluatie uit. Ook in deze evaluatie zullen wij belanghebbenden, waaronder de raad, consulteren. De zelfevaluatie wordt afgesloten met een verslag, wat eveneens ter beschikking zal worden gesteld aan de raad.

1 BIJLAGE

Normenkader Kwaliteitshandvest

Goed bestuur

Het bestuur van de rekenkamer handelt onafhankelijk, deskundig en integer. Het gevoerde bestuur is rechtmatig, doelmatig en doeltreffend. De oordeelsvorming van het bestuur van de rekenkamer over het functioneren van de gemeente of de provincie is weloverwogen en transparant.

Organisatie en medewerkers

Het bestuur van de rekenkamer beschikt over een professionele staf. De onderzoeksstaf heeft een academisch werk- en denkniveau, bezit onderzoeksvaardigheden en politiek-bestuurlijke sensitiviteit en handelt integer. De staf is, zo mogelijk, gevarieerd opgebouwd qua inhoudelijk profiel en ervaring. Het bestuur van de rekenkamer hanteert een personeelsbeleid, waarbij bevordering van kwaliteit een belangrijk uitgangspunt is, en zorgt voor de randvoorwaarden die nodig zijn om de kwaliteit van het personeel op peil te houden. De organisatie is zo ingericht dat een rechtmatige, doelmatige en doeltreffende taakuitvoering is gewaarborgd.

Programmering

De rekenkamer stelt onafhankelijk het onderzoeksprogramma op en bepaalt zelf over hoe zij haar middelen daarvoor inzet. Daarbij zoekt zij de dialoog met de raad of staten en gaat zij navolgbaar te werk. Bij de selectie van onderwerpen voor onderzoek maakt de rekenkamer een bewuste afweging tussen de inzet van middelen en de verwachte baten op basis van de wettelijke taak, haar beleidsvisie en vastgelegde criteria.

Onderzoeksproces

Onderzoek

Het onderzoek van de rekenkamer is planmatig, en vindt plaats op basis van een onderbouwd projectplan (met informatie over scope, planning, normenkader, kosten en doorlooptijd). Bij de uitvoering van het onderzoek wordt methodisch gewerkt. Zo nodig wordt externe deskundigheid ingehuurd. De rekenkamer is transparant over de onderzoeksopzet en het onderzoeksproces, informeert betrokkenen tijdig en zorgt voor een zorgvuldige documentatie van het onderzoek.

Wederhoor

Voordat definitieve conclusies en aanbevelingen worden geformuleerd, worden de bevindingen op hun feitelijke juistheid getoetst, door de in het onderzoek betrokken organisatie(s) in een proces van feitelijk wederhoor de gelegenheid te geven om op de bevindingen te reageren. De rekenkamer informeert betrokkenen over de wijze waarop de feitelijke reactie is verwerkt. Na afronding van het onderzoek en voor publicatie van het rapport wordt het bestuur van de gemeente of provincie gevraagd om in een bestuurlijke reactie te reageren op de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer. De bestuurlijke reactie wordt tegelijk met het rapport openbaar.

Openbaarmaking

De rekenkamer brengt haar rapport actief en zorgvuldig in de openbaarheid. De rekenkamer biedt de mogelijkheid aan om een toelichting aan het bestuur van de gemeente of de provincie te geven en stelt zich aanspreekbaar op.

Onderzoeksproducten

De rekenkamer maakt toegankelijke, betrouwbare rapporten met een heldere en goed onderbouwde kernboodschap. De rekenkamer formuleert hierbij aanbevelingen, die bruikbaar zijn voor het bestuur van de stad of provincie. Naast onderzoeksrapporten zijn er andere producten mogelijk, waarmee de toegankelijkheid, bruikbaarheid en relevantie van het onderzoek van de rekenkamer wordt vergroot en/of waarmee het functioneren van het bestuur van de stad of provincie kan worden verbeterd.

Voorbeelden van andere producten zijn: rekenkamerbrieven, artikelen, werkconferenties en informerende films.

Effectiviteit

De rekenkamer bewaakt haar effectiviteit. Daartoe formuleert ze een beleidsvisie waarin zij uit haar wettelijke taak doelstellingen afleidt, waaraan succesindicatoren kunnen worden gekoppeld. De rekenkamer organiseert haar eigen lerend vermogen via een interne leercyclus. Daarbij wordt elk onderzoeksproject intern geëvalueerd. Aandachtspunten daarbij zijn de kwaliteit van proces en product en de behandeling en doorwerking van aanbevelingen. De rekenkamer gaat in een opvolgingsonderzoek na wat er met de overgenomen aanbevelingen is gedaan. Ook deze opvolgingsonderzoeken worden benut in de interne leercyclus.

Transparantie

De rekenkamer is transparant in hoe zij werkt en zoekt actief de openbaarheid op. In een openbaar en onderbouwd jaarplan legt zij vast welke onderwerpen zij onderzoekt en waarom. Zij communiceert actief over de opzet en uitvoering van een onderzoek met betrokkenen. Haar rapporten zijn openbaar. De rekenkamer rapporteert geen gegevens die vertrouwelijk zijn. De communicatie met de pers vindt zorgvuldig plaats. In haar jaarverslag legt de rekenkamer verantwoording af.

Periodieke evaluatie

De rekenkamer wordt periodiek (minimaal één keer in de zes jaar) geëvalueerd door middel van een visitatie onder verantwoordelijkheid van de ondertekenaars van dit kwaliteitshandvest. Bij een visitatie wordt het functioneren van de hele organisatie beoordeeld op basis van de kwaliteitscriteria uit dit handvest.